

प्रभुतरुण

वर्ष ५३

अंक ५

मुंबई

१६ डिसेंबर, २०१९

पाने ६

किंमत रु. १

(स्थापना : तारीख २५ ऑगस्ट १९२३)

तत्त्वाचा बंदा जीव । मूर्तीला कोण विचारी?

www.prabhutarun.org

संपादिका: सुहासिनी कीर्तिकर

कार्यकारी संपादक मंडळ : मिनाक्षी जयकर, मयुरा नायक, संजना कोठारे, वैजयंती कीर्तिकर

सहाय्यक संपादक: त्वरिता दळवी, राजेश नवलकर, भक्ती शेट्टे

संपादकीय

गिरगावची दिवाळी

—सुहासिनी कीर्तिकर

(आपल्या ज्ञातीतील खूप जणांनी झी मराठी दिवाळी अंकातील माझा लेख प्रभुतरुणाने परत छपावा; असा आग्रह केला. त्यांच्या आग्रहाचा मान राखून...

-संपादक)

गिरगाव एकेकाळी प्रमुख मुंबईचे होती. अंदाजे १९०० सालापासून दक्षिण मुंबईत प्राधान्याने पाठारे प्रभू ज्ञातींचे वास्तव्य होतं. सुशिक्षित, घरंदाज, श्रीमंत आणि हौशी अशी ही जमात स्वतःला अस्सल मुंबईकर मानते. श्रीमंतीबरोबरच हौस असल्याने त्या काळापासून या ज्ञातीमध्ये वर्षभर होणारे सर्व सण (अगदी ख्रिसमस, पारशांचा नववर्षदिन, १ जानेवारीसह सर्व उत्सव!) धूमधडाक्यात साजरे करण्याची परंपराच आहे. त्या काळी दक्षिण मुंबईचे विभाग या ज्ञातीत विशिष्ट नावाने ओळखले जात. म्हणजे धोबीतलाव ते चिराबाजार विभाग 'लैनी'; तर चिराबाजार ते ठाकूरद्वारपर्यंतचा विभाग 'पालव' आणि मग परभांचे ठाकूर (म्हणजे देव) असलेले द्वार म्हणून 'ठाकूरद्वार', ठाकूरद्वारच्या लगत 'पुष्करणी' (तलावात असलेले कारंज) त्याखाली विहीर, बाजूला ऐसपैस कुरण की जिथे गायीगुरं चरायला जात. (म्हणून 'चरणीरोड', म्हणजे आजचे 'चर्नीरोड' स्थानक.) ठाकूरद्वारच्या पुढे सरकारी तबेला. शिवाय फणसवाडी, ताडवाडी, झावबावाडी, नवीवाडी अशा वाड्यांतून पाठारे प्रभूंची वस्ती होती. म्हणून आधी या ज्ञातीची दिवाळी पाहू.

पाठारे प्रभूंची दिवाळी 'आठविंदा' पासून (अष्टमीपासून) सुरू होते. 'आठविंदा' जवळ आला की 'सुकडी' (दिवाळीचा सुका फराळ) करायला घोघरी विशा भट (विश्वनाथ भट), बहिरंभट यांना आवतण जायचं. घराच्या किंवा वाड्याच्या मागच्या प्रशस्त अंगणात

मग या 'सुकडी'चे घाणे पडायचे. विटांच्या चुली, त्यात लाकडी वा बदामी कोळसे भरलेले. मोठमोठ्या कढ्या, भाट्या (ओव्हन), मोठमोठे टोप (पातेली), रकाब्या (झाकणी) अशा रामरगाड्यात मग विविध खाद्यपदार्थांची रेलचेल सुरू व्हायची. जाडी आणि बारीक शेव, बुंदीचे कडक लाडू, कळीचे लाडू आधी होत. तांदळाच्या पिठात साखरेच्या पाकात हे वेलची, जायफळ घातलेले कळीचे बुंदी लाडू आता जणू इतिहासजमा झाले आहेत. नंतर घेवर (घीवर) आणि जिलबी. घेवर खास परभी पद्धतीने केले जात. जाळीदार, देखणे! त्यावर बदाम, पिस्त्याच्या पातळ कापांची पेरणी. भाटीत होणारे पदार्थ म्हणजे शिंगड्या (करंज्या), नानकटाई, घरगुती बिस्किट. परभणीचं कसब असलेले हे पदार्थ. शिंगडीत गोड सोय (खोबरं) सारण म्हणून असे. दुधी हलव्याच्याही शिंगड्या होत. शिवाय बळीराजा (बलिप्रतिपदा), भाऊबीज 'सिवशी' (सामिष) भोजनाची असेल तर त्या दिवशी खास खिम्याचं सारण भरलेल्या शिंगड्या होत त्या वेगळ्याच. या शिंगड्यांसाठी तांदूळपीठ, तूप (फेसलेलं), किंचित बेकिंग पावडर घालून साटा करण्यात येई. मग मैद्याची पोळी लाटून एकावर एक साटा लावून त्याच्या (पापडाच्या लाट्यांसारख्या) लाट्या केल्या जात. त्या लाटीची करंजी किती खुसखुशीत, खमंग म्हणून वर्णावी? या करंजीच्या कडेला पीठ वळवून 'बिरवण' (कडेची 'झिकझॅक' बंदोबस्त असलेली हाताने केलेली शिवण) घातली जाई. त्याच्या दोन्ही

टोकांना जणू एकेक शिंगाकृती तयार होई. म्हणून ही शिंगडी! अनारसे, भाजणीच्या चकल्या, चिवडा हे तर सर्वच जमातीत एकसारखे असणारे प्रकार.

पहिल्या अंघोळीच्या दिवशी खास भाटीत भाजलेले 'तवसे' केले जायचे. श्रावणात मिळणारी मोठ्ठी काकडी आणायची. ती घरात टांगून ठेवायची. हलकेहलके ती तांबूस, जून होत जाते. मग ती किसून त्यात भाजलेला रवा भिजत घालायचा. त्यात साखर, खिसमिस (बेदाणे), वेलची, बदाम, काजू घालून ती भाटीत भाजायची. मग दिवाळीच्या इतर फराळाबरोबर पहिल्या अंघोळीला खमंग तवसे! शिवाय इतरही 'परभी' पदार्थांचा सुकाळ असेच. जसं की 'भानवलं', 'पंगोजी', 'मुम्बरे' वगैरे वगैरे.

'आठविंदा'पासून परभांच्या अंगणात विशिष्ट प्रकारच्या रांगोळ्यांचेही सुशोभीकरण असे. सारवलेलं मोठं अंगण मोठ्ठ्या बायकांसाठी तर छोटं अंगण लहान मुलींसाठी. 'विशिष्ट प्रकारच्या' असं म्हटलं कारण या रांगोळ्यांचेही दिवस आणि आकृत्या ठरलेल्या असत. (आजही अनेक घरांत ही प्रथा पाळली जाते.) पहिल्या दिवशी 'आसण्या' काढायच्या. त्यावर मधे पणती किंवा दिवा ठेवायचा. मग दुसऱ्या दिवसापासून बोंडल्या, तेंडल्या, खांबल्या, पाच देवळं. पहिल्या अंघोळीला पोखरण (विहीर), बळीराजाला (बलिप्रतिपदेला) नऊ किंवा अकरा स्वस्तिकांची रांगोळी, भाऊबीजेला आरती, तुळशी विवाहाच्या दिवशी वृंदावन, वसुबारसेला (गोवत्सबारस) गोवत्स चित्रण... अशा या रांगोळ्यांच्या प्रकारांत घोघरी कलाकारांचं कसब दिसायचं. असं म्हणतात की, या रांगोळ्या बघायला त्या काळी ब्रिटीश अधिकारी घोडागाडीतून यायचे. पाण्यावरची रांगोळी, पाण्याखालची रांगोळी हे तर खास वैशिष्ट्य! शिवाय रांगोळीची 'बॉर्डर' काढायची ती दोन बोटांच्या फटीतून रांगोळी

झिरपत अखंड दोन रेघा एकदम रेखायच्या. या रांगोळ्यांना 'कणा' असंही म्हणतात. या कण्यांचं प्रदर्शन १९३८ साली गिरगावच्या जगन्नाथ शंकरशेट्ट्या वाड्यात भरलं होतं; तेव्हा ते पाहायला त्या वेळचे गव्हर्नर आणि त्यांच्यासोबत सुभाषचंद्रजी बोसही आले होते! असे हे ऐतिहासिक कणे!

या कण्यांना सुशोभित करणारे, अंगणात शुभ प्रकाश पाडणारे आकाशकंदीलही घरीच केले जात. दिवाळीचा प्रत्यक्ष सण उगवला की आनंदाची, प्रथांची लयलूटच. 'धनतेरस'ला सायंकाळी घोघरी धनाची पूजा होते. मोगलाई, पेशवाई, ब्रिटिशकालीन खास जुनी नाणी आजही घोघरी संग्रही आहेत. ऐतिहासिक, पारंपरिक मूल्य असलेली ही नाणी, शिवाय अस्सल सोन्या-चांदीची नाणी वा रुपये (टके) दरवर्षी आणखी धनाची भर घालून पुजले जातात. लक्ष्मीपूजनाला घरचे दागिने पुजतात. त्या काळी शोराचे (एक शेर वजनाचे) तोडे, सरी, तुशी, बायका घालायच्या. बाजूबंदाला परभी भाषेत 'खेळणं' म्हणतात; तेही शोराचं किंवा कमीतकमी बारा तोळ्यांचं असायचं. गोठ, पाटल्या, पिछोड्या, जाळीच्या बांगड्या, बिलवर, तोडे हे नुसते कोपरापासून मनगटापर्यंतच्या काकणांचे प्रकार. या दागिन्यांची पूजा आणखी एकाची त्यात भर घालून केली जायची. अंगणात 'जावई' यायचे. थोडा वेगळाच हा प्रकार. निवडुंगाचे करवे (तुकडे) करून वरचा भाग थोडा खोलगट करून त्यात तेलवात घालून बत्तीस दिवे चांदीच्या किंवा पंचधातूंच्या 'बाजवटा' वर (चौरंग) लावले जायचे. घरची गुहलक्ष्मी हे दिवे लावायची. मग खेळ म्हणून घरचा 'रामा गडी' यातले चार 'जावई' पळवायचा अन् इतर चार घरच्या जावयांत ठेवायचा. (त्या घरचा मुलगा आपला खरोखरीचा जावई व्हावा अशी त्यामगची सुप्त इच्छा!)

पहिली अंघोळ थाटामाटात (पान २ कॉलम १ वर)

संपादकीय

(पान १ कॉलम २ वरून)

व्हायची. बेलिया तेल, नारळाचं दूध, उटणं लावून गरम गरम पाण्यानं घराची वडीलबाई घरातल्यांना पाठबीठ चोळून आंघोळ घालायची. आंघोळ चालू असताना बाहेर फटाक्यांची माळ आणि फुलबाज्या, अनार लावले जायचे. मग नवीन कपडे, दागिने, फुलं-वेण्या घालून सजणं व्हायचं. दारात, दाराबाहेर आणि अंगणात 'कोडी' असायची. (एका टोकाला तेलकुंकू लावलेले कणकेचे दिवे.) तिथे घराची लक्ष्मी सर्वाना आरती करायची. मग प्रत्येकानं त्या कोड्यावर आपला पाय शेकवायचा. निवडुंगाचा एक दिवा खास 'बळीराजा'साठी राखला जायचा. कारण या दिवशी अखळ्या घराचा कचरा काढून त्याची पूजा केली जायची. कचऱ्याबरोबर जुनी केरसुणीही सुपात ठेवायची. सूप, पोळीपाट हातात घेऊन त्यावर लाटण्यानं आवाज करत करत हा कचरा सर्व बाळगोपाळांसह 'इडा पीडा टळो, बळीचे राज्य येवो' असं म्हणत म्हणत घरभर फिरवायचा. मग या कचऱ्याच्या सुपात राखलेला निवडुंगाचा दिवा ठेवून घराची लक्ष्मी त्याला ओवाळायची. एखादी दक्षिणा त्यात ठेवून तो कचरा, केरसुणी घराबाहेर ठेवून यायची. मग सगळ्यांच्या अंघोळी. नवीन कपडे, दागदागिने घालून, सजून मग बळीराजा काढायचा. चौरंगावर बत्तीस कोडी. त्यात मधोमध घोड्यावर बसलेला, हाती त्रिशूल असलेला बळी. चौरंगाखाली अकरा किंवा एकवीस स्वस्तिकांची शुभंकर रांगोळी. हा राजा जितक्या पहाटे काढता येईल तितक्या लवकर चुरशीनं काढला जायचा. हा निघाला की वाड्याबाहेर, घराबाहेर फटाक्यांचा 'कोट' (फटाक्यांची लांबचलांब माळ) लागायचा. वेलकर, जयकर, झावबा... अनेकांत ही चुरस असायची. अनार, 'पणती'सारखे दारूकाम असलेले फटाके घरी बनायचे. नवी वाडीतल्या मानकरांकडे या 'पणत्या' व्हायच्या. याचं वैशिष्ट्य असं की फटाक्यांची दारू उडाली की लाल उजेड व्हायचा. त्याची उरलेली 'राळ' (राख) औषधी म्हणून बरणीत भरून ठेवायची. भाजल्यावर हे फार गुणकारी औषध असायचं.

नाकात वाळी (नथ), कानात कुडी

अंगी ल्यायला कसबी साडी गळ्यास सरी, कपाळाला चिरी अंगावर लपेटला शेला भरजरी

असं पाठारे प्रभू स्त्रीचं वर्णन खरंतर अपुरंच. धनदिव्याला शालू आणि बळीराजाला कसबी साडी जवळ जवळ ठरलेलीच असायची. (गंमत म्हणजे कसबी नऊवारी नेसणाला साडी घट्ट राहावी म्हणून

चक्क 'टाय' बांधलेला असायचा; ज्याचा उल्लेख दुर्गाबाई भागवतांनीही केला आहे.) चंद्रहार, चपलाहार, कोल्हापुरी साज, मोहनमाळ, गळ्यातला 'चोकर', अंबाड्यावर सोन्याची बार (वेणी), फूल, सोन्याचा कमरपट्टा हे तर प्रत्येक गृहिणीच्या दिवाळीला अलंकृत करायचे. बळीराजाच्या रात्री पाठारे प्रभूनीच बसवलेलं एखादं नाटक सादर व्हायचं. हे नाटक म्हणजे 'गेट टूगेदर'च. मग यायची भाऊबीज. या भाऊबीजेचं वैशिष्ट्य म्हणजे बहीण भावाबरोबर वहिनीलाही ओवाळते. भावाला, वहिनीला स्वतंत्र नारळ, मिठाई दिली जाते. खास म्हणजे भाऊ ओवाळणी घालतोच. पण बहीणही भाऊ, भावजयीला चीजवस्तू भेट म्हणून देते. म्हणजे भाऊबीजेची ओवाळणी भेटवस्तूच्या बाबतीत अरसपरस असते. समजा, बहीण विधवा असेल तर बहिणीची मुलगी त्या दिवशी आईच्या वतीनं मामाला ओवाळते. (अर्थात कालमानाप्रमाणे ही प्रथा आता नाहीशी झालेय.)

माणसांच्या दिवाळीनंतर येते ती देवदिवाळी. त्यातलं महत्त्वाचं म्हणजे तुळशीचं लग्न. हे लग्न लागलं की मग माणसांची लग्नं लागायला सुरुवात व्हायची. तुळशीचं लग्न अगदी त्या लग्नाचीच आवृत्ती असायची. लंगड्या बाळकृष्णाबरोबर तुलसीविवाहाच्या कुंकुमपत्रिका निघायच्या. नातेवाईक मंडळी जमायची. ऊस, चिंचा, आवळे, सागुपुरी ('सागू' हा खिरीसारखाच एक चविष्ट प्रकार!) यांचा नैवेद्य असायचा. घरातला कर्ता पुरुष पितांबर नेसून यजमानपद भूषवायचा. खांद्यावर शेला, गळ्यात गोफ, हातात तोडा, बोटात अंगठ्या, कानात भीकबाळी असा हा घरातला कर्ता पुरुष तुळस आणि बाळकृष्णामध्ये शालीचा अंतरपाट धरून लग्न लावायचा. हे लग्न लावण्यासाठी त्या त्या घराचे ठरलेले भटजी (गुरुजी) असायचे. सनई-चौघड्याच्या सुरात मंगलाष्टकं म्हटली जायची. तुळशीला नववस्त्र, शेंवतीची वेणी, हिरव्या काचेच्या बांगड्यांचं वायन (वाण) असायचं. लग्न लागलं की फटाक्यांचा 'कोट' असायचाच. मग यायची त्रिपुरारीपौर्णिमा. या पौर्णिमेपर्यंत घरापुढचं अंगण रांगोळीनं देखणं व्हायचं. पौर्णिमेला तुळशी वृंदावनात सवाष्णीचे तीनपदरी, हजार वातींचे 'जोड' लागायचे; तर कुमारिकांचे (साडेतीनशे वातींचे. 'तीन पदर म्हणजे हाताच्या तीन बोटांभोवती तीनदा कापसाची वात गुंडाळून त्याची एक वात असायची. अशा हजार वातींचा एक 'जोडा') देवदिवाळी झाली की संपली दिवाळी!

आजही दिवाळी आनंदानं हासत-

नाचतच येते. पण पाठारे प्रभूची काही घरं सोडली तर आज या दिवाळी साजरी करण्याच्या पद्धतीत बरीच काटछाट झालेय. आकाशकंदील, पणत्या, बरीचशी सुकडी विकत आणण्यावर आजचा मराठी माणूस विसावलाय. आठविद्यापासून सुरू होणाऱ्या रांगोळ्या दिवाळीचे चार दिवस अन् मग काही विशिष्ट दिवसांपुरत्याच अंगणात अवतरतात. गिरगावची कुटुंब उपनगरात सरकली, विभक्त कुटुंबपद्धती आली. काही परदेशस्थ झाली. अन् मग अनेक रिवाजांना बंदिस्त व्हावं लागलं. पहिल्या आंघोळीच्या दिवशी देवळात जाणारा, एकमेकांना भेटणारा गिरगावकर 'व्हॉट्सअप'वर शुभेच्छा देऊ लागला. भाऊबीजेचाच दिवस गाठणं भावांना मुश्कील होऊ लागलं. मग त्रिपुरारी पौर्णिमेपर्यंत कधीतरी सोयीसवडीनं ओवाळणी होते. पूर्वी सणासुदीला घेतले जाणारे नवीन कपडे, दागिने आजकाल कधीही मॉलमध्ये खरेदी केले जातात. त्यामुळे नवीनतेचा आनंद सांघिक उरला नाही. दिवाळीचं उटणं लावण्यातली गंमत 'पार्लर' मुळे नाहीशी झाली. वाडे उरले नाहीत; अंगणं उरली नाहीत... चार घरचे जावई पळवायची वेळही येत नाही; कारण आता लग्न जुळवण्यातही घरातल्या वडील व्यक्तीचा शब्द अंतिम असत नाही. हा! आजही एकत्रितपणे आनंद घेण्यासाठी समस्त परभू नाटकाला जातात, भेटतात, शुभेच्छा देतात. असो. पुढील काळात तेही 'नाटकी' होऊ नये म्हणजे झालं. कारण आता गिरगावात 'दिवाळी पहाट' नावाचे सांगीतिक कार्यक्रम असतात.

ठाकूरद्वार हा दक्षिण मुंबईचा एक भाग झाला. त्यापुढे पोर्तुगीज चर्चपर्यंत गिरगाव छान वसत गेलं. चाकरमानी मंडळी वस्तीला आल्यावर महत्त्वाची अशी चाळसंस्कृती तेव्हा उदयाला आली (या चाळसंस्कृतीचं दर्शन 'बटाट्याची चाळी'त आलंय.) या चाळीत सण साजरा करणं म्हणजे सहजीवनाचा आदर्श. सामाजिक उत्सवच! सगळ्या चाळी एकसमान कंदिलांनी उजळायच्या. पणत्यांच्या लांबच लांब रांगा प्रकाश उजळत देखण्या व्हायच्या. दिवाळीचा फराळ सगळे मिळून एकत्रित तयार करायचे. फटाके एकत्रित फोडायचे. दिवाळीच्या पहाटे नारळाच्या दुधातलं उटणं लावणं; अंघोळ करणं, चिरोटे फोडणं (नरकासुराचा वध म्हणून प्रतीकात्मक), नवीन कपडे घालणं, देवळात जाणं... यात आनंदाला भरती यायची. पहिल्या पाडव्याला नवीन लग्न झालेल्या मुलीनं आपल्या पतिराजांना ओवाळणं हे खासच असायचं; सर्वांसाठीच. काही ठिकाणी

गल्लीत, वाडीत दिवाळी संमेलनही साजरी व्हायची. शारदासदन शाळेच्या आवारात, ठाकूरद्वारच्या मराठा मंदिर शाळेत, पोर्तुगीज चर्चजवळच्या भीमाबाई शाळेत सुंदर रांगोळ्यांची भव्य प्रदर्शनं भरायची. भीमाबाई शाळेत आजही हे रांगवली प्रदर्शन भरतं.

महाराष्ट्राचा, मराठी माणसाचा हा सण. दसऱ्यापर्यंत शेतीतलं धान्य घरात आल्यानंतरचा हा समृद्धीचा काळ. अन् तो 'तमसो मा ज्योतीर्गमय' म्हणत अंधार नाहीसा करण्याचा काळ. म्हणून दीपावली. रीत बदलली तरी अंधार नाहीसा करण्याची उपजत धडपड असणारच. म्हणून 'दीपावली' ही असणारच. दिवाळी अंकही असणारच. ज्योतींच्या प्रकाशात आयुष्यात आनंदाची बरसात करणाऱ्या या दीपावलीच्या तुम्हा सर्वांना मनःपूर्वक शुभेच्छा!

*

पाठारे प्रभु सोशल समाज

पाठारे प्रभु सोशल समाजाचे दीपावली संमेलन दि. ३-११-१९ रोजी खारच्या पा. प्र. सांस्कृतिक सभागृहात थाटात साजरे झाले. संमेलनाचे प्रमुख पाहुणे होते श्री. गौरांग कीर्तिकर. समाजाध्यक्ष श्रीमती स्वाती राणे यांनी प्रास्ताविक करून पाहुण्यांचा यथोचित परिचय करून दिला. पाहुण्यांना समाजातर्फे भेटवस्तू देऊन सन्मानित करण्यात आले आणि सौ. ललितागौरी गौरांग कीर्तिकरांना समाजाच्या कार्यवाह सौ. नीता सेंजित यांनी गजरा माळला. सूत्रसंचालन नीता सेंजित यांचे होते. याप्रसंगी आलेल्या देणग्यांचे वाचन कार्यवाह सौ. माधुरी कीर्तिकर यांनी केले. या समारंभाचा खासच भाग म्हणजे सामाजिक कार्यकर्ते श्री. तुषार शंकर कोठारे यांचा सत्कार केला गेला. सत्काराला उत्तर देताना श्री. तुषार यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. त्यांनी सात मुलांना दत्तक घेऊन त्यांच्या संपूर्ण शैक्षणिक खर्चाचा भार उचलला. त्यांच्या 'पारिजात' संस्थेतर्फे ५००० विद्यार्थ्यांना शालेय सामग्री वितरीत केली गेली. देशासाठी लढणाऱ्या जवानांची दिवाळी साजरी करण्यासाठी दिवाळीचा फराळ २५०० जवानांना भेट दिला. त्यांच्या आई पूर्वाश्रमीच्या इंदिरा नवलकर. 'काचेचा चंद्र' आदी व्यावसायिक नाटकांतून त्या भूमिका करित. तो वारसाही श्री. तुषार चालवीत आहेत. या महिन्याच्या शेवटी मुं. म. साहित्य संघात त्यांची भूमिका असलेले 'सागरा प्राण तळमळला' हे नाटक सादर होणार आहे. त्यांच्या यथोचित सत्कारामुळे सोशल समाजाने खरोखरीच 'तेथे कर माझे जुळती' अशी कृतज्ञता व्यक्त करून दिवाळी साजरी केली. प्रमुख पाहुणे श्री. गौरांग कीर्तिकर यांनी सोशल समाजाच्या आठवणी जागवून श्री. एम. आर. (पान ४ कॉलम ४ वर)

भवताल

सिंहावलोकन

-प्रणिता प्रभाकर

आजचा महिना वर्षअखेरीचा म्हणजे १२ वा महिना, डिसेंबर महिना होय! ह्या बारा महिन्यांच्या कालावधीत मी प्रभुतरुणच्या प्रत्येक अंकात विविध विषयांची हाताळणी केली. तेव्हा आपण थोडे सिंहावलोकन केलेले बरे.

जानेवारी ते नोव्हेंबर या अकरा महिन्यांच्या कालावधीत सामाजिक विषयांना मी हात घातला आहे व वाचा फोडण्याचा छोट्यासा प्रयत्न केला आहे. विविध सामाजिक विषयांवर प्रकाशझोत टाकताना माझ्याकडून काही मुद्दे राहूनही गेले असतील तर क्षमस्व!

जानेवारीच्या अंकात दृक-श्राव्य माध्यमाचा सामाजिक मानसिकतेवर होणारा परिणाम यावर भाष्य केले गेलेय. आजची तरुण पिढी व त्यांचे वडीलधारी ह्यांच्या आवडीनिवडी अर्थातच दूरदर्शनच्या माध्यमातून आपल्याला साधारण फरक जाणवू शकतो. अगदीच महत्त्वाचे सांगायचे झाल्यास; तरुणाईला दूरदर्शनवरील कार्यक्रम पाहायला आवडत नाहीत यापेक्षा ते जास्त पसंती वेब सिरीज, नेटफ्लिक्स, अमेझॉन इत्यादींना देतात. हाच धागा धरून मी पुढील अंकात म्हणजे फेब्रुवारीच्या अंकात दोन पिढीतील अंतर ह्या विषयाला हात घातला. एकूणच पाहता वैचारिक अंतर जास्त आहे व आयुष्याकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलला आहे हे खचितच! ह्यानंतर मार्चमध्ये परीक्षांचे वारे वाहूचला लागतात. मार्च व एप्रिल हे परीक्षांचे महिने म्हणून ओळखले जातात. तेव्हा ओघाओघाने व्यवसाय मार्गदर्शन, समुपदेशन हे विषय हाताळले जातात आणि ते चाकोरीबद्ध असतात. परंतु मार्च व एप्रिल महिन्यांच्या अंकात आयुष्याच्या परीक्षेचे समुपदेशन ह्याविषयी थोड्या कटू परंतु सत्य गोष्टीवर प्रकाशझोत टाकला आहे. परीक्षांचे वारे वाहण्याचे थांबले की वेध लागतात सफरीचे! प्रत्येकजण कुठे ना कुठे तरी जाण्याचा विचार करतो व मे महिन्यात सहकुटुंब सफरीवर निघतात.तेव्हा फक्त ह्याच सफरीचा विचार न करता आयुष्याच्या सफरीचा कसा विचार करावा व सफर suffer होण्यापासून स्वतःला कसे वाचवावे ह्याचा परामर्श घेतला आहे. असो!

आता जून महिना म्हटला म्हणजे पावसाला सुरुवात होते. पावसाळा सुरु झाला असे मंडळी म्हणावयास लागतात. तेव्हा 'पुन्हाची येतो मग पावसाळा' ह्या उक्तीनुसार प्रत्येकाने फक्त वयाकडे न पाहता जीवनातील आनंद कसा लुटता येईल ह्याकडे लक्ष

वेधले आहे. आनंद उपभोगण्याला वयाची सीमा नसते तर सर्व आबालवृद्ध एकत्र येऊन आनंद द्विगुणीत कसा करू शकतात हे पाहणे जरूरीचे आहे. जुलै महिन्यापासून सणांची रेलचेल सुरू होते. सगळीकडे उत्साहाचे व उत्सवाचे वातावरण असते. परंतु त्या उत्साही व उत्सवी वातावरणाला भावी पिढीकडून कसा प्रतिसाद मिळतो ह्यावर जास्त विचारमंथन केलेले आहे. तर ऑगस्ट महिन्याच्या अंकात गृहकलह किंवा domestic violence ह्याविषयी विवेचन केले आहे. आता तुम्ही म्हणाल की, मागील काही महिन्यांच्या अंकात त्या त्या महिन्याच्या महत्त्वाप्रमाणे लेख लिहिले आहेत. परंतु ऑगस्ट महिन्याचा व गृहकलहाचा संबंध काय? तर त्याची कारणमीमांसा अशी, की, August ह्या शब्दाचा अर्थ सन्मान्य, श्रद्धा असलेले, वैभवशाली, शानदार वगैरे. मग लग्न संस्थाच ही मुख्य म्हणजे August आहे. August ह्या शब्दाचे सर्व अर्थ माझ्यामते लग्नसंस्थेला यथोचित आहेत. परंतु आजकाल लग्नसंस्था डळमळीत होऊन फारकतीचे प्रमाण खूपच वाढत चालले आहे. त्यावर जरा डोळसपणे विचार करण्याला भाग पाडणारा हा लेख होय.

सप्टेंबर महिन्याच्या अंकात सामाजिक वावटळाविषयी ऊहापोह केला गेला आहे. वावटळच म्हणावयास हवे. ऑगस्ट-सप्टेंबर महिन्यात उत्सवाचे वातावरण असते. तेव्हा आपण श्रावणातील रक्षाबंधन, मातृदिन हा श्रावण अमावास्याला साजरा करतो; तर भाद्रपदातील गौरी गणपतीच्या सणात गौराईचे मोठ्या थाटात पूजन करतो आणि आश्विनात तर स्त्रीशक्तीचा जागर केला जातो. मग ही वावटळ कशासाठी? की, आपण उत्सव साजरे करतो तो फक्त दांभिकपणा म्हणून? ह्या गोष्टीवर खरोखरच विचार करावयास हवा. ह्यालाच अनुसरून आपण माणसाच्या नीतिमत्तेविषयी बोललो ते ऑक्टोबर महिन्याच्या अंकात.... माणसाने स्वतःच्या हातानेच कसा आपल्या पायावर धोंडा मारून घेतला आहे वा घेण्याचा प्रयत्न केला आहे ह्याविषयी थोड्याफार प्रमाणात स्पष्टीकरण केलेले आहे.

आता आला नोव्हेंबर महिना.. साधारणपणे ह्या महिन्यात दिवाळीचे वातावरण असते. दिवाळी म्हटली की, भाऊबीज आलीच. बहीण भावाला ओवाळणी करते तर भाऊ तिचे रक्षण करण्याची हमी देतो ते रक्षाबंधनाच्या दिवशी. परंतु हे भावाबहिणीचे नाते आपल्या समाजात

'टवाळा आवडे विनोद'

-रसिक विजयकर

(डॉ.सुमन नवलकर यांचे 'पान उलटताना' हे सदरही समाप्त झाले. त्यांचा लेख दिवाळी अंकात घेतला गेला. या सदराच्या जागी इथे हा लेख वाचकांना आवडेलच.

-संपादक)

'टवाळा आवडे विनोद' ही उक्ती मराठी साहित्यात अनेकवेळा आपण वाचली असाल. ती जरी काही अंशी खरी असली तरी पूर्णपणे मला तरी योग्य वाटत नाही. विनोदाचे आजच्या धकाधकीच्या जीवनात केवढे महत्त्वाचे स्थान आहे ह्याचा सूक्ष्म विचार केल्यास माझे म्हणणे आपणास पटेल.

तुम्हाला आठवते का शेवटचा विनोद तुम्ही कोठला वाचला होता, ऐकला होता ज्यायोगे तुम्ही हसून हसून बेजार झाला होता, गडबडा लोळला? तो विनोद एखाद्या वकिलावर, डॉक्टरवर किंवा सरदारजीवर होता? का तो कार्यक्रम 'चला, हवा येवू द्या' होता? वा दुसरा कोठला 'स्टॅण्ड अप' कॉमेडी शो होता? फार वर्षांपूर्वी आम्ही पु.लं चे एकपात्री प्रयोग पाहिले होते. तेव्हा आम्हीदेखील थिएटरमधील खुर्चीत हसून हसून बेजार झालो होतो. पण त्यालाच 'स्टॅण्ड अप' कॉमेडी म्हणतात हे आम्हाला आता आता समजले. (हा पण एक विनोदच!) असो.

कोठल्या विनोदावर वा विनोदी कार्यक्रमांमुळे आपण जोरजोरात हसलो होतो हे आठवण्यास थोडा विलंब लागेल. पण नीट आठवले तर नेमका कार्यक्रम वा विनोदी चुटका कोठला होता हे तुमच्या हळूहळू का होईना ध्यानात येईल. त्यामुळे तुमचा शीण नाहीसा झाला होता किंवा तुमच्या दुःखात ह्या विनोदाची पखरण झाल्यामुळे तुम्ही क्षणभर तुमचे दुःख, सल विसरला होता किंवा दिवसभर कंटाळवाणे कोणाचे लेक्चर ऐकल्यामुळे जे मनावर मळभ आले होते ते दूर होण्यास मदत झाली. काही का होईना तुम्ही हसलात आणि तुमच्या दुःखाचा भार हलका होण्यास मदत झाली हे सत्य आहे. म्हणूनच 'लाफ्टर इज बेस्ट मेडिसिन' हे सर्वमान्य आहे.

पण आपण ह्याचा कधी विचार केला आहे का, हे असे का? त्या त्या विनोदांमुळे, त्यानंतर तयार होणाऱ्या हास्यामुळे आपल्या शरीरप्रकृतीवर चांगला परिणाम का होतो? विनोदात असे काय आहे जो सर्वसामान्यांना देखील आवडतो? विनोदी नाटके, प्रहसने का लोकप्रिय होतात? एखाद्या

कितीसे जपले गेलेय ह्याचे विस्तृतपणे वर्णन केले आहे ते नोव्हेंबर महिन्याच्या अंकातील 'जाता जात नाही ती जात' ह्या लेखात!

ह्या अकरा महिन्यांच्या लेखनाचे सिंहावलोकन केले ते डिसेंबरच्या १२व्या महिन्याच्या अंकात व मी माफक अपेक्षा करते की माझ्या सर्व बंधूभगिनींना लेख

गंभीर नाटकात मध्येच एखादा विनोदी प्रवेश असला तर प्रेक्षकांना तो हवा हवासा वाटतो.

ह्या विनोदांमुळे आपल्यावर कसा आणि किती प्रभाव पडतो ह्याचा शास्त्रज्ञ अजून अभ्यास करित आहेत. पण एक निश्चित; ह्या हास्य विनोदाचा आपल्यावर वाटतो त्यापेक्षा जास्त परिणाम होतो. आता सबळ पुराव्याने असे सिद्ध झाले आहे की, आपल्या शरीरातील असणाऱ्या अनेक रासायनिक द्रव्यांवर विनोदी हास्यामुळे प्रगल्भ परिणाम होतो. मॉर्फिन घेतल्यावर जसा आपला मूड हलका हलका होतो, वेदनेची जाणीव होत नाही, आपल्याला आल्हाददायक वाटू लागते तसेच हास्य निर्माण झाल्यावर इंडोर्फिन हे द्रव्य शरीरात तयार होते. आपणाला आनंददायक वाटू लागते. त्याबरोबरच डोपामाइन, सेरोटोनिन इत्यादी द्रव्ये अधिक प्रमाणात तयार होऊन शरीरांतर्गत प्रतिरोधक निर्माण होते. संशोधक अजून विचार करित आहेत की, हे होणारे बदल नक्की कोणत्या कृतीमुळे होतात. फक्त हसण्यामुळे किंवा शारीरिक बदल म्हणजे श्वासोश्वासाच्या वेगात फरक झाल्यामुळे? का रक्तदाबातील फरकामुळे का हृदयाच्या ठोक्यात फरक झाल्यामुळे? बहुतेक ह्या सर्वांचा एकत्रित परिणाम असू शकतो. काही का असेना; ह्यामुळे आपला मूड आनंदी होतो, दुःखभार हलका होतो हेही तितकेच खरे!

एक विचार करण्यासारखी गोष्ट आहे ती म्हणजे उस्फूर्त हास्य जास्त परिणामकारक आहे का खोटे खोटे हास्य! काहीका असेना; जर नुसते हास्य जरी तुमच्या शरीरांतर्गत रक्ताभिसरणात परिणाम करित असेल तर तुम्ही कसे हसता ह्याचा विचार करण्याची जास्त गरज नाही.

थोडक्यात दुसऱ्याला विनोद सांगण्याचा प्रयत्न करा; जास्तीत जास्त हसा. मग त्यासाठी खोटे खोटे हसलात तरी चालेल. त्यासाठी आपल्या जवळील 'लाफ्टर क्लब' मध्ये सामील झालात तरी चालेल ! पण हसा आणि हसवा!

*

वाचल्यावर अंतर्मुख झाल्यासारखे वाटले असेल!!!

धन्यवाद !!!

ता.कः वाचकांनी आपल्या प्रतिक्रिया जरूर द्याव्यात, ही लेखिकेची माफक व अल्पशी अपेक्षा...

(सदर समाप्त)

*

आरोग्यम्

-डॉ. सुरेखा धुरंधर

“आरोग्यम्” ह्या सदरामधील हा शेवटचा लेख आम्ही वाचकांपुढे ठेवत आहोत. गेल्या वर्षभरात या सदरातून अनेक विषयांवर वैद्यकीय माहिती देण्याचा प्रयत्न केला, वाचकांना त्याचा फायदा झाला असेल अशी अपेक्षा आहे. त्याबरोबरच सामाजिक बांधिलकीच्या नात्यातून ज्ञातीयांपर्यंत “रक्तदान, देहदान, नेत्रदान, अवयवदान व त्वचादान” या विषयांवर थोडेसे समाज प्रबोधन करण्याची संधी आम्ही घेतली. यामागील उद्देश एवढाच आहे की, ज्ञातीतील तरुण पिढी, इतर ज्ञातीसंस्था यांनी पुढाकार घेऊन या कार्यात काही भरीव कामगिरी करावी. ह्या कार्यात अनेक सामाजिक संस्था गेली अनेक वर्षे सातत्याने हातभार लावत आहोत. म्हणूनच सरकारी हॉस्पिटल, गव्हर्नमेंट हॉस्पिटल व सामाजिक संस्था यांची माहिती व फोन नंबर या अंकात देत आहोत, जेणेकरून कोणाही व्यक्तीला संपर्क साधणे सोपे जाईल. ही माहिती वाचून अनेक दाते स्वेच्छेने या कार्यास हातभार लावतील अशी मनापासून इच्छा व्यक्त करून हे सदर इथेच थांबवित आहोत.

-संपादक)

लोकमान्य सेवा संघ पारले

सी. म. जोशी दिलासा केंद्र

संवाद - सल्ला - सहयोग

नेत्रदान, त्वचादान व देहदान

मरावे परी किर्तीरूपे उरावे. परंतु हे सर्वांना आणि सहज साध्य नाही. यासाठी सर्वांत सोपा उपाय म्हणजे नेत्रदान, त्वचादान व देहदान करून मरणोत्तरही समाजोपयोगी पडणे.

आपण केलेल्या देहदानातून प्रशिक्षण घेतलेले डॉक्टर आपल्या आयुष्यात हजारो रुग्णांचे प्राण वाचवितात. सरकारी रुग्णालयात बेवारस प्रेते बरीच मिळत असतील. मग देहदान कशाकरिता? हा प्रश्न स्वाभाविक आहे. याचे कारण असे की अशा देहांचे कायदानुसार पोस्टमार्टेम करावे लागते व असा देह अभ्यासासाठी टिकवून ठेवता येत नाही. यावर उपाय एकच तो म्हणजे देहदान.

देहदान - मृत्यूनंतर ५-६ तासात करणे चांगले. यासाठी नातेवाईक अथवा जवळच्या व्यक्तींना दात्याचा देह मेडिकल कॉलेजमध्ये नेऊन घ्यायचा असतो. जवळचा नातेवाईक १-२ दिवसात येणार असला तर देहदानानंतरही अंत्यदर्शनाची व्यवस्था करण्यात येते. कोणीतरी सज्जन स्त्री-पुरुष व्यक्ती देहदान इच्छा नोंदणी करू शकते. एका देहावर साधारणपणे दहा डॉक्टर प्रशिक्षण घेतात. देहदानानंतर फॉर्मलीनचा वापर करून देह काही वर्षे टिकवला जातो व आदरपूर्वक हाताळला जातो व नियमाप्रमाणे तो नष्ट केला जातो.

अपघातात मरण पावलेला व पोस्टमार्टेम झालेला देह फॉर्मलीनने टिकवता येत नसल्याने स्वीकारला जात नाही. तसेच टीबी, गॅंगरीन, डेंग्यू, एड्स, हेपीटायटीस, काविळ सेप्टेसिमिया अशा रोगांनी निधन झालेल्या व्यक्तीचा देह स्वीकारला जात नाही. देहदानानंतर मेडिकल

कॉलेजकडून महापालिकेच्या वॉर्ड ऑफिसरला लिहिलेले पत्र नातेवाईकांना मिळते. ते महापालिकेच्या मृत्यूनोदणी कार्यालयात दिल्यावरच मृत्यूचा दाखला मिळतो. मेडिकल कॉलेजमध्ये दात्याचा देह नेताना डॉक्टरांनी मृत्यूचे कारण दर्शविणारा जो ४ ए फॉर्म दिलेला असतो तो सोबत नेणे आवश्यक असते. त्याशिवाय देह स्वीकारला जात नाही.

त्वचादान - मृत्यूनंतर २-३ तासात त्वचा दान करणे चांगले. यासाठी त्वचापेढीचे डॉक्टर घरी येऊन अर्ध्यातासात रक्ताचा थेंबही न सांडता त्वचा काढतात. यात देह विद्रूप होत नाही. त्वचादानामुळे आगीने वा अॅसिडने भाजून जखमी झालेल्या रुग्णांचे प्राण वाचविता येतात. प्रक्रिया केलेली त्वचा काही वर्षे टिकवून ठेवता येते. त्वचारोपण करताना रक्तगट जुळवायची गरज नसते. त्वचा जखमेवर आपोआप चिकटते.

नेत्रदान- मरावे परी नेत्ररूपे उरावे जगातील नेत्रहीन व्यक्तीपैकी २० टक्के म्हणजे सुमारे सव्वाकोटी भारतात असून त्यातील ३० लाख लोकांना नेत्ररोपणाने दृष्टी प्राप्त होऊ शकते. ज्यांची पारपटले म्हणजे कॉर्निया निकामी आहे पण बाकी डोळा चांगला आहे त्यांनाच कॉर्नियारोपणाने दृष्टी प्राप्त होऊ शकते.

भारतात दरवर्षी सुमारे ८० लाख लोक मरण पावतात. पण त्यापैकी सुमारे १५००० व्यक्तींचेच नेत्रदान होते. अगदी १०० वर्षे वयापर्यंतच्या कोणत्याही व्यक्तीचे नेत्रदान होऊ शकते. कुठल्याही प्रकारचा चष्मा लावणारे, मोतीबिंदुची शस्त्रक्रिया झालेले, मधुमेही व उच्च रक्तदाब असलेलेसुद्धा नेत्रदान करू शकतात.

मृत्यूनंतर ३-४ तासात नेत्रदान

होणे आवश्यक असते. नेत्रपेढीला फोन केल्यावर डॉक्टर घरी येऊन नेत्र काढून नेतात. यात चेहरा विद्रूप होत नाही. नेत्राचा लाभधारक निवडण्यास व नाव समजण्यास कायदाने मनाई आहे.

त्वचादान / नेत्रदान / देहदान करायची जेव्हा वेळ येईल तेव्हा मृत व्यक्तीच्या डोळ्यांवर थंड पाण्याची घडी ठेवावी. डोक्याखाली उशी ठेवावी. खोलीतील पंखा बंद करावा व ए.सी. असल्यास सुरु करावा.

लोकमान्य सेवा संघाची सी. म. जोशी दिलासा शाखा नेत्रदान, त्वचादान वा देहदान यासंबंधी आपणाला अधिक माहिती तसेच रजिस्ट्रेशन फॉर्म, अर्ज देऊ शकेल.

सी. म. जोशी दिलासा शाखा लोकमान्य निवास, टिळक मंदिर रोड, विलेपारले (पूर्व),

मुंबई - ४०००५७.

हेल्पलाईन - ०२२-२६१४२१२५

वेळ: सोमवार ते शनिवार सकाळी १० ते १२

रक्तदान, नेत्रदान।

अवयवदान, देहदान

महा. एस. बी. टी. सी. कॉम या साईटवर रक्ताची उपलब्धता कळू शकते.

रक्तदान: रक्तदान सरकारमान्य रक्तपेढीतच करा.

नेत्रदान: नेत्रपेढी - डॉ लहाने (मुख्याधिकारी)

संपर्क: २३७३५५५५/२३७३९०३१
रोटरी आय बँक बोरिवली -
९८२१६०१९१९/९८२१७०१९१९/
९८२१८०१९१९

देहदान : जे. जे. रुग्णालय व ग्रॅन्ट वैद्यकीय महाविद्यालय भायखळा, मुंबई येथे २४ तासात केव्हाही देहदान स्वीकारले जाते.

संपर्क: ०२२-२३७३५५४३,
२३७३५५५५ - विस्तार (२३०२) सकाळी १०.०० ते संध्याकाळी ५.०० वाजेपर्यंत

०२२-२३७५०१०२,
२३७३९४००

त्वचादान: द स्किन बँक, लोकमान्य टिळक मेडिकल कॉलेज सायन, टे.नं. ४०७६३८१ एक्सटेंशन - २४८१४४०

मुंबई बाहेर ठाण्याकरिता

देहदानाची सुविधा

छत्रपती शिवाजी महाराज

वैद्यकीय महाविद्यालय, कळवा दूरध्वनी: २५३४७७८४/

२५३४७७८५ / २५३४७७८६

विस्तार : ४००, ५००, २०० सकाळी ९ ते सायंकाळी ५ वाजेपर्यंत

महर्षी दधीची देहदान मंडळ,

डोंबिवली - ०२५१-२४९०७४०

त्वचादान: नॅशनल बर्न सेंटर, ऐरोली - ०२२७७३३३३

२४ तास सेवा उपलब्ध
नेत्रदान: रोटरी आय बँक -
बोरीवली

२४ तास सेवा उपलब्ध -
९८२१६०१९१९ /
९८२१७०१९१९ /

९८२१८०१९१९

अवयवदान: आपटे काका -

९८२००७८२७३

२४ तास सेवा उपलब्ध
याशिवाय “अवयवदान”
करण्यासाठी

“फॉर्टिस ऑर्गन रिट्रायव्हल
अॅण्ड ट्रांसप्लांट (फोर्ट)” ची
स्थापना फोर्टिसतर्फे केली आहे.

अधिक चौकशीसाठी खालील नंबर
व ईमेल दिला आहे.

हेल्पलाईन - ९१-८४७७४३८६८

Email : fort@fortishealthcare.com

*

(पान २ कॉलम ४ वरून)

जयकर, श्री. मो. बा. वेलकर, श्री.
प्रमोद नवलकर यांच्यासारखे वक्ते

घडविल्याचा भूतकाळ जागवला. या
संमेलनात समाजातर्फे शीतपेय आणि

बटाटवड्यांचा सर्वांना फराळ दिला
गोला. संमेलनाचा प्रमुख रंगारंग

कार्यक्रम होता सौ. वंदना राणे जोगी
यांच्यातर्फे होणारा अप्रतिम असा गीत-

नृत्यांचा मेवा. गोपीकृष्ण यांच्याकडे
कथ्यकचे धडे घेतलेल्या वंदनाताईंनी

‘घेई छंद मकरंद’ वर देखणे नृत्य सादर
केले आणि ‘आईये मेहरबान’ हे

आशाबाईचे गाणेही नंतर म्हटले.
त्यांच्या संचात असलेले गायक श्री.

राजू सरपे आणि गायिका सुषमाताई
यांनी स्वतंत्रपणे गाणी सादर केलीच;

पण सर्व नृत्यांना त्यांच्या आवाजाची
सुरेल साथ होती. सूत्रसंचालक माने

निवेदन करताना अतिशय सुंदर असा
ओघ सांभाळून होते. कीबोर्डवर नितीन

सुतार, ढोलकीवर शैलेश सुर्वे,
साथीला सर्व वाद्य वाजवणारे नितेश

कोळी, संचालक कुलकर्णी यांचा
अप्रतिम मेळ आणि नृत्यकुशल

कलावंत यामुळे प्रेक्षक, श्रोते यांना
मेजवानीच मिळाली. या मेजवानीत भर

म्हणून साईबाबांचे आगमन, छत्रपती
शिवरायांचे आगमन असे नृत्यनाट्यही

साकारले. (‘टॅब्लो!’) रेश्मा पाटील
हिच्या दोन लावण्यांना तर प्रेक्षकांतून

शिष्टांचा दाद मिळाली. दोन नर्तिका
आणि दोन नर्तक इतकाच नृत्यसंच

घेऊन झालेली सर्वच नृत्ये जोशपूर्ण
आणि देखणी होती. नृत्यसंच मोजका!

कारण मंच मर्यादित होता. छोट्याशा
सेटवर धडकती, फडकती, आवेशी,

आवेगी नृत्ये सादर करणे ही खरे तर
त्यांच्यासाठी कौशल्यपूर्ण कसरतच

होती. तरीही कोणतेही न्यून न ठेवता
अतिशय देखणी, जोशपूर्ण नृत्ये सादर

झाली. कार्यक्रमाची सांगता ‘जय जय
महाराष्ट्र माझा’ या गीताने होऊन ‘गर्जा

सोशल समाज माझा’ असे मनोमन
म्हणत प्रेक्षक तृप्त मनाने दुवा देता
झाला.

बालविभाग

Aaji's Stories

The Unhygienic Akhilesh

-Abha Desai
Std V

Narrator:- Once upon a time there lived a boy named Akhilesh. He was very unhygienic and stubborn. Every day he used to take his tiffin and bag and tell his mother that he is going to school. But he used to go and sit under a tree. When he was hungry, he used to eat his tiffin. When the school got over he returned with his friends. At every PTM the teachers used to complain that he did not come to school. But his mother used to say that he takes his bag and goes to school. This used to happen at every PTM. One day he told his mother that he is going to play in the park.

Akhilesh:- Hey Shyam can I also play with you?

Shyam:- Eeeew! You are so unhygienic. You can't play with us, go home.

Narrator:- Akhilesh was very sad so he went from the park and was walking around. After some time, he saw some dogs playing.

Akhilesh:- Hi dogs I am Akhilesh. Can I play with you? Dogs- You are smelling so bad! We will not play with you!

Narrator:- He again started walking. He saw a girl who was feeding grains to the pigeons.

Akhilesh:- Hi! I am Akhilesh, what is your name? Can you give me some grains? I also want to feed them.

Narrator:- The girl walked away and the birds flew. He was very sad because nobody wanted to play with him as he was unhygienic. He then went and sat under a tree. A fairy then came to him.

Fairy:- What happened? Why are you so sad?

Akhilesh:- I don't want to go to school. And when I go to play nobody wants to play with me. I am very sad.

Fairy:- Do you want to come to my home? There is no school there and also there are many toys to play with.

Akhilesh:- What! Are you telling the truth?!

Fairy:- Yes, it is the truth.

Akhilesh:- Yes, yes, I will come to your home. Where is it?

Narrator:- Then the fairy told him to close his eyes and she held his hand and they flew away towards her house. When they reached and Akhilesh opened his eyes, he was shocked. He was very happy to see such a beautiful and big house. Then the fairy ordered her helpers to bathe him. When he came out there was delicious food on the table. He started eating his food. Then the fairy took him to his room. Akhilesh – Will you not sleep with me? Fairy – No! I will

sleep in my own room. But if you want, I can sleep with you.

Akhilesh:- No, it is ok. I can sleep alone. Good night!

Narrator:- In the middle of the night, he woke up and went to the fairy's room.

Akhilesh:- I want to go home. Fairy – Ok, close your eyes, I will take you home.

Narrator:- The fairy left the boy below the tree from where she had taken him. When he went home, he saw his mother waiting for him. His mother asked him where he had been. He told her the whole story. Then they slept. The next day, when he went to play Shyam was calling him.

Shyam:- Hi Akhilesh, you are so clean today! You can play with us. He was smelling nice and was clean because the fairy had bathed him. Then after that day he realized that when he stayed clean people would like to play with him. So, he started to take a bath daily.

Moral:- cleanliness is next to Godliness.

*

बालविभाग

It's Life...

Simran Ashish Desai

Std. IX

It's life...

and there are things you want..

but you don't get.

Don't worry friends...

just hold your breath!

A happy life is all we want...

For a poor girl...

it may be just a frock to flaunt!

Dream is the happiest time...

For me, just as pav bhaji with a piece of lime!

Everyday is a new challenge

and a ray of hope....

When you are asked...

Do you want to give up?...

say 'NOPE'!

To rise in life is what I've thought

.... And I'll do this...

Because this is the reason I've fought!

Miles and miles I'll drive for hours..

Because

my mother loves the journey by cars!

*

पाठारे प्रभु महिला समाज

रविवार दि. १७ नोव्हेंबर २०१९
रोजी खार येथील पाठारे प्रभु को.
ऑप. हौ. सो. सभागृहात सायंकाळी
४.०० वाजता पाठारे प्रभु महिला
समाजाने संगीत स्पर्धा, नृत्य स्पर्धा,
पाकसिद्धी स्पर्धा, चित्रकला स्पर्धा
आणि कलाकौशल्य स्पर्धा मुली व
महिलांसाठी आयोजित केल्या
होत्या. उपस्थित श्रोत्यांना गरमागरम
बटाटे वडे व थंडगार पेय देण्यात
आले. वरील संगीत व नृत्य स्पर्धेचे
परीक्षण अभिनेत्री, गायिका व
नृत्यविशारद वंदना राणे जोगी यांनी
केले. तर त्यांचा परिचय अध्यक्षा सौ.
नीता सेंजित यांनी करून दिला व
त्यांना भेटवस्तू देऊन सन्मानित केले.
वंदना राणे जोगी यांनी सर्व स्पर्धकांचे
कौतुक केले व आपल्या सुमधूर
आवाजात एक गाणेही सादर केले.
पाकसिद्धी स्पर्धेचे परीक्षण विश्वस्त
वृंदा जयकर व सं चिटणीस नूतन
कीर्तिकर यांनी केले आणि चित्रकला
स्पर्धा व कलाकौशल्य स्पर्धेचे परीक्षण
विश्वस्त स्वाती जयकर यांनी केले.
स्पर्धेचे निकाल पुढील प्रमाणे -
१) संगीत स्पर्धा - मुलींसाठी
विषय - हिंदी सिनेसंगीत
प्रथम क्रमांक - आदिती आशिष
व्यवहारकर
द्वितीय क्रमांक - अनिका निहाल
कोठारे
संगीत स्पर्धा महिलांसाठी

प्रथम क्रमांक - सुरुपा राणे
देवरुखकर
द्वितीय क्रमांक - सुहास नंदकुमार
विजयकर
तृतीय क्रमांक - स्वप्ना विनित
जयकर
२) नृत्य स्पर्धा
विषय - लावणी (वेळ ३ ते ५ मिनिटे)
अ गट - ५ ते ९ वर्षे (मुलं-मुली)
या गटात एकच स्पर्धक असल्यामुळे
अनिका निहाल कोठारे हिला
समाजाचे बक्षिस देण्यात आले.
ब गट १० ते १५ वर्षे (मुलं-मुली)
प्रथम क्रमांक - स्मृती सुदेश गोरक्षकर
द्वितीय क्रमांक - अदिती आशीष
व्यवहारकर
क गट १६ ते २५ वर्षे महिला
या गटात एकच; स्पर्धक असल्यामुळे
वैदेही सागर अजिंक्य हिला समाजाचे
बक्षिस देण्यात आले.
ड गट २६ ते ४० वर्षे
एकही स्पर्धक नसल्यामुळे या गटातील
स्पर्धा झाली नाही.
इ गट ४० वर्षांवरील महिला
प्रथम क्रमांक - मीना धराधर
आंबवणे
द्वितीय क्रमांक विभागून - अर्चना
निहाल कोठारे व मुग्धा विजयकर
आगासकर
उत्कृष्ट नृत्यदिग्दर्शन - वैदेही सागर
अजिंक्य
आशना मिलिंद जयकर पुरस्कृत
उत्कृष्ट नृत्याविष्कार - मुग्धा

विजयकर आगासकर
३) पाकसिद्धी स्पर्धा - मुलींसाठी
विषय - पारदर्शक ग्लासमध्ये
वेगवेगळ्या डेझर्टसचे थर लावणे
प्रथम क्रमांक - आंचल शैलेश तळपदे
द्वितीय क्रमांक - अनन्या अश्लेश
वाझकर
तृतीय क्रमांक - चैतन्या नितीश
कीर्तिकर
विशेष बक्षिस-अनिका निहाल कोठारे
पाकसिद्धी स्पर्धा - महिलांसाठी
विषय - ओल्या सोयचे (खोबऱ्याचे)
थापलेले नारळीपाकाचे ताट बनविणे.
प्रथम क्रमांक - सुजाता रामनाथ
कोठारे
द्वितीय क्रमांक - अर्चना निहाल
कोठारे
तृतीय क्रमांक - मिनल हेमंत जयकर
४) चित्रकला स्पर्धा महिलांसाठी
विषय - खेडेगावातील पहाट
प्रथम क्रमांक - शीतल आशिष
व्यवहारकर
द्वितीय क्रमांक - मिनल हेमंत जयकर
तृतीय क्रमांक - प्रणोती मिलिंद
कीर्तिकर
५) कलाकौशल्य स्पर्धा
विषय - तळहातावर अरेबिक मेहंदी
काढणे
प्रथम क्रमांक - प्रणोती मिलिंद
कीर्तिकर
द्वितीय क्रमांक - सुरुपा राणे
देवरुखकर

*

प्रभुतरुण आश्रयदाते

१) सौ. विमल व श्री. माधव नायक,	२२) कै. कमलिनी रमाकांत प्रधान
२) सौ. नलिनी व श्री. रविंद्र रामराव मानकर,	२३) कै. नटवर्य शरद श्रीकृष्णनाथ गणपतराव दळवी
३) सौ. अनामिका बी. ए. एल.एल.बी.	२४) आद्य मराठी लघुलिपीकार कै. भुजंगराव रामचंद्र मानकर
४) कै. नटवर्य नारायण रामराव झावबा	२५) कै. वामन मोरेश्वर प्रभाकर
५) कै. सौ. मोतिराम विनायक जयकर	२६) कै. चंद्रकांत नारायण विजयकर, कै. कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे, कै. प्रविण चंद्रकांत नारायण, विजयकर, कै. वैभव कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे यांच्या स्मरणार्थ एक हितचिंतक
६) आद्य संपादक कै. विष्णु कृष्ण कोठारे	२७) कै. डॉ. विद्याधर चंद्रकांत नारायण विजयकर यांच्या स्मरणार्थ हितचिंतक
७) कै. रावसाहेब चंद्रकांत बालमुकुंद वेलकर	२८) कै. पूर्णचंद्र केशरीनाथ राव व कै. सौ. शीला पूर्णचंद्र राव यांच्या स्मरणार्थ
८) कै. सौ. सुशीला यशवंतराव कीर्तिकर	२९) डॉ. राम गोविंदराव नवलकर
कै. सौ. सुशीला व श्री. मोरेश्वर वि. प्रधान	३०) सौ. शुभांगी राम नवलकर
९) सौ. मीरा व श्री. रविंद्र नानूजी दळवी	३१) सौ. रीटा आणि श्री. मंदार माधवराव नायक
१०) कै. सौ. शालाका (अरुणप्रभा) शैलकुमार श्रीकृष्णनाथ दळवी	३२) कै. सौ. विजया व श्री. प्रकाश माधव नायक या त्यांच्या आईवडिलांच्या स्मृत्यर्थ उन्मेष प्रकाश नायक
११) कै. श्रीमती चंपुबाई आणि कै. आनंदराव सुंदरजी धराधर	३३) सौ. वृंदा आणि श्री. शाम विनायक जयकर
१२) कै. सौ. रोहिणी (रत्नप्रभा) श्रीकर राणे	३४) कै. श्रीमती जयश्री आणि कै. श्री. जयवंत विश्वनाथ कीर्तिकर स्मृत्यर्थ श्री. उमेशचंद्र जयवंत कीर्तिकर
१३) सौ. निलीमा व श्री. सृजन केशवराव राणे	३५) कै. श्रीमती प्रतिमा आणि कै. श्री. धाकलेश्वर बाळाजी जयकर स्मृत्यर्थ सौ. सुप्रिया उमेश कीर्तिकर
१४) कै. श्रीमती रोझाबाई आणि कै. बाळाराम केरोबा नायक	
१५) कै. शरद विनायक कीर्तिकर यांच्या स्मरणार्थ अनामिक	
१६) कै. सौ. दिलीप रघुनंदन कोठारे	
१७) कै. श्रीमती कमलजा आनंदराव अजिंक्य	
१८) कै. दिवाळीबाई व कै. डॉ. वामनराव आनंदराव विजयकर	
१९) कै. विष्णुराज बाळाराम नायक	
२०) अॅड. सदाशिव आनंदराव धुरंधर	
२१) कु. कस्तूर मोठाबाई जयकर	

प्रभुतरुणास देणगी

* सौ. अचला सुभाष देसाई यांजकडून त्यांचे वडील श्री. अनंत विनायक कीर्तिकर यांच्या दि. १७-१२-१९ रोजी येणाऱ्या पंचविसाव्या स्मृतिदिनाप्रित्यर्थ रु. १०००/- देणगीदाराचे आभार.

अभिनंदन

* ३०-११-१९ रोजी श्री. रसिक कृष्णराव विजयकर यांच्या वयाचा अमृतमहोत्सव साजरा झाला.

* बिंबा नायक यांना गोदरेज प्रोटेक्स हायजिन अवॉर्ड 'लेबनीज फूड' बनविल्याबद्दल प्राप्त झाले. 'होम शेफ मॅटर' अशी 'थिम' एफ. बी. आय' तर्फे राबविली होती.

* ह्युस्टनमध्ये 'हाऊडी मोदी' कार्यक्रमात श्री. स्वपन रंजन धैर्यवान टीमचे उपाध्यक्ष या नात्याने सामील होते. १३० स्वयंसेवकांमध्ये श्री स्वपन यांना मोदींबरोबर छायाचित्र घेण्याचा मान लाभला.

* 'क्रोअटीआ'चे अँबासेडर यांच्या हस्ते सप्टेंबरमध्ये श्री. पुष्कर उमेश कोठारे यांना गुरगाव (दिल्ली) येथे 'दी ग्लोरीअस ग्लोबल टीचर अवॉर्ड' लाभले.

* ३० ऑक्टोबर २०१९ रोजी बृगो, बेल्जियम व म्युनिच येथे घेण्यात आलेल्या २ हाफ मॅरॉथॉनमध्ये श्री. उन्मेष प्रकाश नायक यांचा यशस्वी सहभाग होता.

* महाराष्ट्र टाइम्सच्या दीपावली पुरवणीत 'प्रकाशातील तारे' मध्ये प्रकाशयोजनाकार श्री. शीतल तळपदे यांची मुलाखत प्रसिद्ध झाली.

* डॉ. अनिता सुनील कोठारे यांच्याकडील संग्रहित पुराणवस्तुंचे प्रदर्शन छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तु संग्रहालयात भरले होते. तसेच भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण, मुंबई मंडळातर्फे 'राष्ट्रीय एकता' या विषयावर त्यांचे भाषण झाले.

* श्री. विजयराज बोधनकर यांनी 'दीपलक्ष्मी' दिवाळी अंकात; तर डॉ. सुहास बहुलकर यांनी 'ऋतुरंग' दिवाळी अंकात डॉ. सदाशिव गोरक्षकर यांच्या हृदय आठवणी जागवल्या आहेत. गोरक्षकरांच्या आठवणींचा असा दीप उजळला जाणे आपल्याला खूप काही सांगून जाते.

* आयपेक्सतर्फे सुंदराबाई हॉलमध्ये भरलेल्या स्टॅम्प प्रदर्शनामध्ये सॉलिसिटर राजन मोतीराम जयकर यांचा 'ज्युरी' म्हणून सत्कार करण्यात आला.

* प्रा. सुहासिनी कीर्तिकर यांनी

प्रभुतरुणाची डायरी

जनन

०४-०९-१९ सौ. नेहा आणि श्री. जयशील प्रफुल्ल प्रधान, पुत्र, गिरगाव
०६-११-१९ सौ. सन्या आणि श्री. सिद्धान्त समीर धुरंधर, कन्या, मीरा रोड

कुर्यात् बटोर्मगलम्

०१-१२-१९ कुमार अयांश भूपेन्द्र अजिंक्य

नांदा सौख्यभरे

२८-११-१९ श्री. आधार संदीप लालसेन कोठारे कु. अनुश्री आशीत प्रधान
०६-१२-१९ श्री. यशोम नीतिन नवलकर कु. अंकीता अरविंद येळणे (आं. ज्ञा.)

मरण

१५-११-१९ श्री. सुरेश दत्तात्रेय कोठारे वय ८५, ठाणे
१८-०९-१९ श्री. मुरारी (अतुल) मोतीराम कोठारे, वय ८३, दादर

संपादित केलेल्या 'अक्षर साहित्य'चे प्रकाशन नियोजित संमेलनाध्यक्ष फादर दिब्रिटो यांच्या हस्ते झाले. या अंकात त्यांचा वारकरी संप्रदायावर विशेष लेखही आहे. 'येता जाता क्षण वेचलेले' या डॉ. अपेक्षा खामकर यांच्या पुस्तक प्रकाशनाला त्या प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होत्या. मुंबई मराठी साहित्य संघातर्फे झालेल्या 'इतिहासाच्या पानातील स्त्रिया' या विषयावर झालेल्या चर्चेत नीलिमा भावे, डॉ. मनीषा टीकेकर यांच्याबरोबर त्यांचाही सहभाग होता. को. म. सा. परिषदेतर्फे होणाऱ्या कथासंग्रह स्पर्धेच्या त्या महाराष्ट्र राज्य पातळीवर परीक्षक होत्या. तसेच मुंबई मराठी साहित्य संघातर्फे दिल्या जाणाऱ्या के. ज. पुरोहित पारितोषिक स्पर्धेच्याही त्या परीक्षक होत्या. ओतूर येथे कविवर्य शंकर वैद्य यांचे स्मारक उभारले जात आहे. संवेदना प्रकाशनातर्फे शंकर वैद्य यांच्यावरील 'प्रभुतरुण' दिवाळी अंकातील त्यांचा लेख तेथे 'फ्लेक्स' रूपात घेतला गेला आहे.

* 'मुंबईओग्राफी' नावाच्या फोटोग्राफीच्या जहांगीर आर्ट गॅलरीत भरलेल्या प्रदर्शनात श्री. नंदकुमार विजयकर यांनी काढलेल्या फोटोची निवड झाली.

* गल्फ ऑइल लुब्रिकण्टस इंडिया येथे कार्यरत असणाऱ्या श्री आशीष प्रमोद नवलकर यांना सप्लाय चैन जनरल मॅनेजर म्हणून बढती मिळाली.

* डॉ. अंबरीष प्रफुल्ल विजयकर यांची होमियोपाथीची प्रिडिक्टिव उपचार पद्धत परदेशात मान्यवरांमध्ये पोहोचली.

सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

पाठारे प्रभु सोशल समाज

समाजातर्फे बॉल बॉक्स क्रिकेट टूर्नामेंट रविवार दिनांक १२ जानेवारी २०२० ला स्पोर्टिंग लायन्स फाऊण्डेशन कोर्ट (मीलन सबवे, सांताक्रूजजवळ) येथे घेण्यात येईल. प्रत्येकी रु. २००/- भरून यात सहभागी होता येईल. यात सर्वाधिक संख्येने सहभागी व्हावे असे आवाहन करण्यात आले आहे. तसेच रु. ५०० भरून आजीव सदस्य होण्याचीही संस्थेने विनंती केली आहे. याला सकारात्मक प्रतिसाद लाभावा अशी प्रभुतरुणाची सदीच्छा.

पाठारे प्रभु चॅरिटीज

दि. ८-१२-१९ रोजी पाठारे प्रभु चॅरिटीजतर्फे शारदेच्या दरबारातील विद्याभूषण मानकरी यांचा सत्कार समारंभ एम.व्ही.एम. कॉलेजच्या सभागृहात थाटात पार पडला. त्याचे सविस्तर वृत्त पुढील अंकी.

सविनय विनंती

प्रभुतरुणास आत्मीयतेने अनेक बंधुभगिनी देणगी देतात. त्याबद्दल कृतज्ञ आहोत. मात्र या देणगीदारांना आणि आजीव सभासद होणाऱ्यांना विनंती अशी की कृपया त्यांनी आपला पूर्ण पत्ता आणि संपर्क क्रमांक द्यावा. जेणेकरून त्यांना पावती देताना प्रभुतरुणाच्या कार्यकर्त्यांना अडचण होणार नाही.

परीक्षेतील सुयश

एम. डी. एस. (पेडियाट्रिक डेन्टिस्ट्र)

डॉ. स्नेहा सुनील सुधाकर कोठारे
एम. एस. स्सी. (इनफरमेशन टेक्नॉलॉजी)

श्री. प्रजेश प्रसाद तळपदे,
सीजीपीए ६ - ८५

हे मासिक मुद्रक, प्रकाशक श्रीमती सुहासिनी कीर्तिकर यांनी मालक बोर्ड ऑफ कंट्रोल प्रभुतरुण करिता मे. स्नेहेश प्रिंटर्स, ३२०-अ, शाह अँड नाहर इंडस्ट्रीयल इस्टेट, अ-१, धनराज मिल कंपाऊंड, सीताराम जाधव मार्ग, लोअर परेल, मुंबई-४०००३३ येथे छापून पारिजात बी-३, युनियन बँक एम्प्लॉईज को-ऑप. हौ. सोसायटी, पटेल इस्टेट, जोगेश्वरी (प.), मुंबई-४००१०२ येथे प्रकाशित केले.

संपादक: श्रीमती सुहासिनी कीर्तिकर

RNI NO. 14613/67